

*Makalenin Türü: Araştırma Makalesi / Research Article

*Geliş Tarihi / First Received: 24.05.2024

*Kabul Tarihi / Accepted: 7.06.2024

*Atıf Bilgisi: Begiç, H. N.; Kocabaş Altıntaş, B. (2024). "Evcil Hayvan Giyim ve Aksesuar Tasarımları". Hars Akademi, 7 (1), 36-45.

*Citation: Begiç, H. N.; Kocabaş Altıntaş, B. (2024). "Clothing Design for Pets". Hars Akademi, 7 (1), 36-45.

EVÇİL HAYVAN GİYİM VE AKSESUAR TASARIMLARI

Hacer Nurgül BEGİÇ - Berna KOCABAŞ ALTINTAŞ**

Öz

Geçmişten günümüze insanlar yaşam boyu hayvanlarla hep iç içe yaşamış ve ortak coğrafyayı paylaşmışlardır. Bu ortak yaşam içerisinde hayvanlar insanların beslenme, örtünme ve barınma gibi yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamalarının yanı sıra fiziksel üstünlük, yararlılık, güçlülük gibi özellikleri nedeniyle kendilerine özel anlamlar yüklenmiştir. Yeri geldiğinde kutsallaştırılmış, yeri geldiğinde kötülük ile atfedilmiştir. Sembolize edilen hayvanlar insan yaşamında zorluklardan kurtulmadan halk inançlarına kadar birçok alana konu edildiği görülür. Dünya gelişip toplumsal yaşam değiştikçe bazı hayvanlar, ev ve toplumsal yaşam içerisinde daha çok rol almaya başlamıştır. Bu gelişmeler kent yaşamında kedi köpek gibi hayvanların insanlarla birlikte aynı ortamı paylaşmasına neden olmuştur. Böylece bu hayvanların sahiplerince bakımı, süslenmesi ve giyimi yeni sektörlerin doğmasına yol açmıştır. Bu bağlamda giyimleri için moda sektörü yeni tasarımlarla çalışmalarını sürdürmektedir.

Bu makalenin konusu, günümüzde insanlarla birlikte aynı ortamda yaşayan kedi köpek gibi hayvanlar için oluşan tüketim tutumuna paralel olarak evcil hayvan giyimi ve aksesuarları hakkında değerlendirme yapmak ve yeni giyim tasarım örnekleri verilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında saha çalışması yapılmış, yazılı ve sanal kaynaklar ile literatür taraması yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Hayvan, hayvan üslubu, moda, giyim.

CLOTHING DESIGN FOR PETS

Summary

From past to present, people have always lived side by side with animals and shared a common geography. In this common life, animals not only meet the vital needs of humans such as nutrition, cover and shelter, but also have special meanings attached to them due to their characteristics such as physical superiority, usefulness and strength. When appropriate, it was sanctified, and when appropriate, it was attributed to evil. It is seen that the animals symbolized are the subject of many areas in human life, from getting rid of difficulties to folk beliefs. As the world developed and social life changed, some animals began to take more roles in home and social life. These developments have caused animals such as cats and dogs to share the same environment with humans in urban life. Thus, the care, decoration and clothing of these animals by their owners led to the birth of new sectors. In this context, the fashion industry continues to work with new designs for clothing.

The subject of this article is to evaluate pet clothing and accessories in parallel with the consumption attitude towards animals such as cats and dogs that live in the same environment with humans today, and new clothing design examples are given. Qualitative research method was used in this study. Within the scope of the study, field work was carried out, written and virtual sources and literature were scanned.

Key Words: Animal, animal style, fashion, clothing.

*Doç. Dr., İzmir Demokrasi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, İzmir. begicnurgul@gmail.com / ORCID: 0000-0002-5727-7516.

*Yüksek Lisans Öğrencisi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, İzmir. berna.kcbs345@gmail.com / ORCID: 0000-0003-2570-1287.

Giriş

Geçmişten günümüze insanlar yaşam boyu hayvanlarla hep iç içe yaşamış ve ortak çevreyi paylaşmışlardır. Bu ortak yaşam içerisinde hayvanlar özelliklerine göre yeri geldiğinde yüceltilmiş, yeri geldiğinde kötülük ile atfedilmiştir.

Hayvanlar daha çok insanlar için yaşamlarını kolaylaştıran canlılar olarak değerlendirilmiştir. İnsanlar hayvanları tarih boyunca ürettikleri sanat ürünlerine de konu etmişlerdir. Bu anlayışla Orta Asya Türk tarihinde “Hayvan Üslubu” adı verilen sanat akımı ortaya çıkmıştır. Dönem toplumlarının yaşam biçimlerine göre hayvanların fiziksel görünüm, güç, dayanıklılık gibi öne çıkan birçok özelliği sembolik anlamlar verilerek tasvirlerle konu olmuştur.

Diğer taraftan insanoğlu kendi gücüyle engelleyemediği olumsuzluklar için, doğüstü güçlere inanmak ve ondan yardım almak için bazı objelere güç atfetmiştir (Beğiç 2022: 171). Nitekim çok sevdiği ve dikkat çekici olan şeyleri kötü bakışlardan korumaya çalışmıştır. Bu anlayışla değer verdikleri hayvanlar için nazar değmesini engellemek amacıyla nazarlıklar yapmıştır. Günümüzde de hayvanları nazardan korumak için çeşitli nazarlıklar üretildiği görülür. Bunlar, kötü bakışları engellemek için hayvanların belli yerlerine takılır. Böylece dikkatler o noktaya çekilmiş olur.

Dünya'da her geçen gün değişen ve çeşitlenen ihtiyaçlar yeni üretim alanlarının açılmasına yol açmaktadır. İletişimin hızlanması ile birçok üretim tüm dünyaya yayılmakta ve moda kavramı içinde kabul görmektedir. Bu değişim beraberinde tasarımcılar için farklı çalışma alanları yaratmaktadır.

Temel yaşam ihtiyaçlarını karşılayan insanlar, bu ihtiyaçların bir adım ötesine geçerek modanın etkisiyle alışveriş yapmakta, birlikte yaşadıkları evcil hayvanlara giydirmek için yeni tasarım ürünlerini talep etmektedir. Bu gelişmeler evcil hayvanlar için her geçen gün yeni tasarımlarla ürün çeşitliliğinin çoğalmasına ve sektörün büyümesine yol açmıştır.

Bu çalışmanın amacı, küreselleşmenin etkisiyle tüketicinin farklılık arayışının içerisinde olması ve bu farklılık arayışından doğan değişim ile evcil hayvan giysi tasarımlarını araştırmak ve bu doğrultuda tasarımlar oluşturmaktır.

İnsan Yaşamında Hayvanlar

İnsanların tarih boyunca hayvanlarla ilişkileri yaşam şekillerinde oldukça belirleyici bir unsur olmuştur. Önceleri yaşamlarını avcı olarak sürdürürken hayvanlar üzerinden daha farklı ve daha çok fayda elde edebileceklerini anladıkları zaman, avladıkları hayvanlardan bazılarını evcilleştirmişlerdir. Bu yaşam tarzı içerisinde hayvanların beslenmesi ve bakım zorunluluğu doğdukça kendilerini bu alanlarda da geliştirmişlerdir (Beğiç, Öz 2020: 107).

Geçmişten günümüze insanoğlu kendisinde olmayan niteliklere sahip hayvanlara özel anlamlar yüklemiştir. İnsanlar avcı ve toplayıcı olarak yaşamlarını devam ettirdiği ilk çağlardan itibaren ihtiyaçları doğrultusunda hayvanları hayatlarına entegre etmiş ve hayvanlara yön vermişlerdir. İnsanlar tarafından hayvanlar belli konumlar çerçevesinde kutsallaştırılmış, evcilleştirilmiş, avlanıp manipüle edilmiş ve insan topluluklarında saygı görüp ibadet edilip sembolize edilmiştir (Siddiq, Habib 2017: 22). Aradaki bu sıkı bağ yaşamsal ihtiyaçların karşılanmasının yanında duygusal ihtiyacın karşılanmasında da kendini gösterir.

İnsan yaşamında hayvanlara yüklenen anlamlar ve insan odaklı bir yaklaşımla yapılan tanımlamalar, hayvanlara yönelik tutum ve görüşleri belirlemiştir. Hayvanların insanlık tarihindeki yeri yok sayılamaz, kültürel ve ekonomik katkılarının vermiş olduğu borçluluk duygusu ve “hayvanın” keşfiyle atılan her yeni adım, hayvanlara saygıya dayalı davranışlara yeni bir boyut kazandırmıştır (Özgür 2010: 9-10). Hayvanlar hayatı kolaylaştıran bir canlı, iyi bir dost ve bazen de inanç biçimini şekillendiren bir unsur olarak insan yaşamında her dönemde yer almıştır.

Görsel 1. Hayvan sevgisi.

İnsan ve hayvan birlikteliğinin en samimi göstergesi, evcilleştirme iç güdüsüyle insanların hayvanlara yaklaşması ve onları benimsemeleri olmuştur. Evcil hayvan sahipleri, sahip oldukları hayvanların sağlığından, barınmasına, yiyeceğine ve aksesuarlara karşılık beklemeden yüksek miktarda para, zaman ve enerji harcıyorlar. İnsan ve hayvan arasındaki şefkat ve sevgi bağı kalp hastalığı gibi ciddi bir hastalıkta bile sağlığımız üzerinde büyük bir etkiye sahip olabileceğini göstermiştir (O’Haire 2010: 226-227).

Eski Yunan medeniyetinde insan sağlığına iyi geleceği düşünülerek hekimler tarafından yaraların köpeklere yalıtılmak suretiyle iyileşeceğine inanılmaktadır (Gökkaya 2019: 12). Bu örnek bizlere insanların sağlık için de hayvan odaklı tedavi biçimleri aradığını ve uyguladığını göstermektedir. Günümüz koşullarında psikolojik destek amaçlı evcil hayvanların insan sağlığına iyi geldiği yönünde araştırmalar söz konusudur. Rehabilitasyon hemşireliği tarafından yürütülen hayvan destekli tedavi uygulamaları hasta bakımını kolaylaştırmakta ve olumlu yönde etkilemektedir. Temelinde, insan ve hayvan etkileşiminin sağladığı biyolojik ve fiziksel değişimlerle açığa çıkan psikosomatik etkilere dayanmaktadır. Hayvan beslemek ve birlikte olmak mental, sosyal ve fiziksel sağlığın tedavisinde önemli bir rol oynamaktadır (İncazlı, Özer, Yıldırım 2016: 88). Görme engelli bireylere refakatçi olmak için özel eğitim verilen rehber köpekler onların günlük yaşam kaliteleri yükseltmektedir.

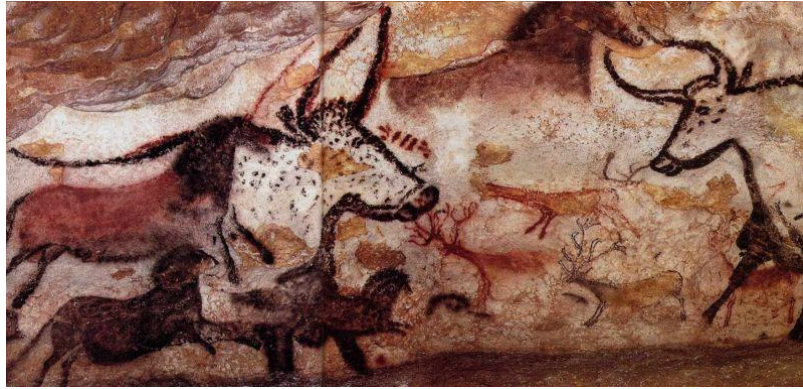
Görsel 2 Rehber Köpekler.

Hayvan Üslubu

Tarihsel sürecin başlangıcından itibaren insanlar çevrelerinde var olan bütün varlıklardan etkilenmiş ve yaşamlarında yer alan önemli varlıkları sanat ürünlerinde konu etmişlerdir. Milattan önce, Orta ve İç Asya’da henüz etnik yapılardan söz etmenin çok erken olduğu bu dönemde zamanla hayvanları tasvir etmenin yaygınlaşmaya başladığını ve Hayvan Üslubu’nu doğuracak çalışmalar yapıldığını görüyoruz (Çoruhlu 1993: 118).

İlkel dönemlerden itibaren insanoğlu hayatta kalmak ve avlanma yetkisini kazanabilmek için önemli kabul ettiği hayvanların davranışlarını ve hareketlerini gözlemlemiştir. Yazıdan önce tarihin en eski belgeleri olarak sayılabilecek duvar resimlerindeki görsel betimlemeler de hayvan davranışları biçimlerine ilişkin bilgiler aktarmaktadır (Sağmanlıgil 2013: 3).

Paleolitik Çağ insanları, mağaralarda yaşam sürmüş ve besin ihtiyaçlarını çevrede bulduğu bitkiler ve hayvanlar tarafından karşılamışlardır. İnsanoğlu kendisini soğuk ve tehlikelerden koruyabileceği ve avlanabileceği bölgelerde bir sığınak arama içinde olmuştur (Akyıldız 1987: 14). Buzul çağı dönemi içerisinde yaşam zorluklarının karşısında insanların doğanın gücünü açıklamadıkları bir biçimde kendilerince ritüel şeklinde ele aldıkları hayvan figürleri çizmeye başlamışlardır. Bu ritüellerin gerçek amacı ortaya bir sanat eseri çıkarmak değil avın bereketli ve yakalanmasını sağlamaktır. Estetik kaygılardan uzak ama olabildiğince estetik özelliklere sahip olan duvar resimlerinin yapım süresinde, manevi ve inançsal uygulamaları düzenleyen kişi ve kişilerin etkisi olduğu düşünülmektedir (Özdemir 2021: 828).

Görsel 3. Lascaux Mağarası (Fransa) Duvar Resmi

Mezolitik Çağ, Paleolitik ve Neolitik Çağ arasında köprü görevi görmektedir. Paleolitik ve Mezolitik Çağ arasında birbirlerine çok benzeyen duvar resimleri, hayvan kemikleri vb. bulunmaktadır (Arslantaş 2016: 319). Mezolitik Çağ’da insanlar mağara duvarlarına resimler yapmaya devam etmişlerdir. Paleolitik Çağ’dan farklı olarak bu çizimler arasında insan figürleri resmetmeye başlamışlardır (Yıldırım 2018: 19).

Neolitik Çağ’da insanoğlu göçebe yaşam şeklini büyük ölçüde terk etmiş sulak bölgelerde, mağaralarda toplumlar oluşturmaya başlamıştır (Kaya 2013: 32). Bu toplumlarda insanlar, tüketici benliğinden çıkıp bazı bitki ve hayvanları evcilleştirerek üretici bir yaşama geçmiştir (Akyıldız 1987: 25).

Kalkolitik Çağ’da insanoğlu yaşamında tarım ve ağ avcılığını ön planda tutmuştur. Geçmiş çağlara göre tüketici insanı simgeleyen av olayını azaltarak ihtiyaçlarını kendi ürettikleriyle karşılamaya çalışmıştır (Akyıldız 1987: 39). Duvar resimlerinin bu çağda avcılığın azalması ile tümüyle ortadan kalktığı görülmektedir (Akyıldız 1987: 40).

Figürlü anlatım her medeniyetin görsel sanatında geniş bir birikime sahiptir. İnsanlığın mağaralarda kayaların üzerine yaptığı betimlemelerle başlayan bu görsel dışavurum seviyesi insanlığın medeniyet seviyesi ile paralel bir gelişim göstererek günümüze kadar gelmiştir. Bu süreçte figürlerin bir araya getirdiği ikonografik kompozisyonlar dünyevi ve hayali anlatımların bir nesneye aktarımıyla karşımıza çıkmaktadır. En ilkel inanç sistemlerinden tek tanrılı inanç dünyasına, ilkel insanın av sahnelerinden modern savaş tablolarına kadar bu görsel aktarım figürleri veya kompozisyonlar tasvirin estetik değeri yanında yapıldıkları dönemin inanç, tarih ve kültür boyutunu da ortaya koymaktadır (Hergül 2011: 1).

Statü Sembolü Hayvanlar

Sembol kelimesi Batı dili Latince’den gelmektedir, Türkçede timsal ve remz kelimelerinin karşılığıdır (Çoruhlu 1995: 10-11). Türk Dil Kurumuna göre statü; “Bir kimsenin, bir kurum veya bir toplum içindeki durumu” (URL2) anlamına gelmektedir.

İnsan yaşamında önemini ilk günkü gibi taşıyan kültür olgusu, gelenek ve göreneklerini yansıtmaya aracı olarak hayvanları da kullanmıştır. Bu bağlamda dünyada yer alan bazı ülkelerin bayrakları üzerinde ülkeyi temsil eden sembollerde hayali hayvan figürleri kullanılmaktadır. Bayraklar üzerinde oluşturulan sembolere yüklenen anlamlar içerisinde ulusun birliğini, bütünlüğünü korumaya ve aynı zamanda dış ülkelere karşı etkin mesajlar verilmeye çalışılmaktadır. Bu doğrultuda örnek olarak gösterebileceğimiz Bhutan bayrağı üzerinde dört ayağında elma taşıyan ejderha figürü yer almaktadır. Bhutan Devleti'nin ana dilinde "Gök Gürültüsü Ejderhanın Ülkesi" olarak anılması nedeniyle geleneksel olarak dağlardan ve vadilerden gelen gök gürültüsünün sesini ejderha sesi olarak inanmasına dayanmaktadır. Bayrak üzerinde yer alan ejderha pençeleri arasında tuttuğu elmaların ulusun zenginliğini ve mükemmelliğini temsil ettiğini ve beyaz ejderha ülke içerisindeki farklı etnik yapıların saflığını ve ülkeye olan sadakatini simgelemektedir (URL3).

Görsel 4. Bhutan Bayrağı.

“Deve donatılarını oluşturan ana parçalar havut, aşırta, ibik, arka süs (2 adet) ve boyunluktan (muskalık) oluşmaktadır. Deve donatılarını oluştururken kullanılan malzemeler halı, bez, orlon ip, boncuk, pul, zil, yılanbaşı (deniz kabuğu), keçe, deri kemer, demir toka, ayna oluşturmaktadır. Bir ritüel olarak başlayan hazırlıkların en başında yapılan duanın ardından, havutları (deve semeri) giydirilerek davul zurna eşliğinde develere güreşlere alıştırmaya antrenmanı yaptırılır. Güreş erkek develer arasında yapılmaktadır” (Behiç, Kocabaş Altıntaş 2023: 174-175).

Türklerin geçmişte sürdürdüğü konar-göçer yaşam biçiminden günümüze yansıyan geleneksel deve güreşlerinin aktörü develer için yapılan donatı ve aksesuarlar onlara verilen değerlerin bir göstergesidir. Bu üretimler özel ustalık gerektirmektedir. Develerin yük taşıma ve güzel görünmesi için yapılan üretimler hayvan donatı ve süsleme ihtiyacının eski dönem çalışmalarına örneklerdir.

Görsel 5. Deve Güreşi.

Evcil Hayvan Giyimi

Modern insanın yaşam anlayışından doğan evcil hayvan sahibi olma isteği evcil hayvan maması, giyimi ve aksesuarları gibi birçok üretimin doğmasına ve gelişmesine yol açmıştır. İnsanlar evcil hayvanlarla arkadaş olma, sıkı bağ kurma noktasına geldikçe evcil hayvanların ihtiyaçları ön plana çıkmıştır. Giyimin asıl amacı vücudu korumak ve çevresel etkileri azaltmaktır. Bu amaçla kedi ve köpek gibi bazı evcil hayvanlara aşırı soğuk, yağmurlu veya sıcak havalardan korunmaları için barınak ve giysiler üretilir. Evcil hayvan kıyafetleri öncelikle bedenini örtmesi ve olumsuz hava koşullarından koruması amacıyla yapılır.

Evcil hayvan kıyafetleri 1950’den beri New York, Los Angeles, Paris ve Londra gibi büyük şehirlerde olmasına rağmen, genel halk tarafından ünlü, moda ve zengin insanların hayatında bir tuhafılık veya savurganlık olarak kabul edilmiştir (Curic, Mwasiagi 2015: 2). Önceki dönemlerdeki bu yaklaşım günümüzde giderek değişmekte ve ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır. “Zenginler, ünlüler ve yüksek sosyal statüye sahip olanlar, tasarım evcil hayvan mobilyaları, pahalı özel ırklar, elmas kaplı tasmalar ve birkaç yüz dolar değerindeki spa bakımları gibi ürünlere evcil hayvanlarına yaptıkları harcamaları katlanarak artmaktadır” (Plemons 2010: 2).

Görsel 6. Av Köpeği Tasması (1607-1611).

Saksonya Hükümeti’nin armasının üzerinde taşıyan “Hıristiyan, Saksonya Dükleri ve Seçmenler” anlamına gelen CHGHZSC tuğrası bulunan av köpeği tasması, Christians’ın kardeşi Hans (veya Johann) Georg ile birlikte hüküm sürdüğü 1607 ve 1611 yılları arasında yapılmıştır (URL4). Bu av köpeği tasması evcil hayvanların süslenmesi ve sembolik olarak üzerinde barındırdığı unsurlar göz önüne alındığında ona verilen değeri göstermektedir.

Türkiye’de de son yıllarda evcil hayvan sahipleri soğuk, yağmurlu ve sıcak havalardan koruma amaçlı veya farklı görünerek dikkat çekmek amacıyla kostüm tasarımlarına ilgi göstermekte, bu alanda talep her geçen gün artmaktadır. Bu talebe bağlı olarak üretim gün geçtikçe artmakta ve birçok marka kendi tasarımlarını sunmaktadır.

Beymen, H&M, Koton, LCW, Stradivarius gibi giyim markalarının ürün kategorilerinde günümüzde evcil hayvan kıyafetleri görmek mümkün hale gelmiştir.

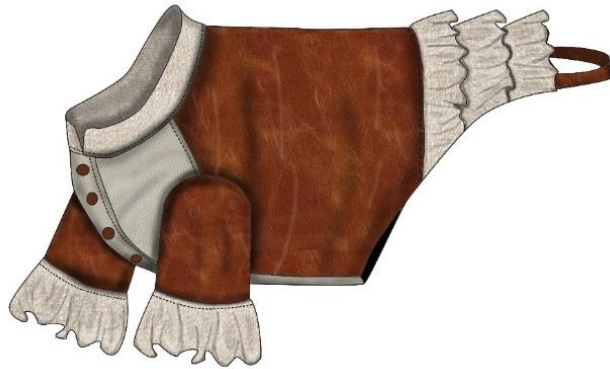
Bu çalışmada evcil hayvan giyim ve aksesuar tasarımlarına örnek olmak üzere tasarımlar hazırlanmıştır. Bu alanda giderek büyüyen sektör yeni tasarım çalışmalarıyla alanı daha çok çeşitlendirerek önümüzdeki yıllarda büyümesini sağlamaya çalışacaktır.

Tasarımlar

Tasarımlarda, İskandinav tarzı ile ilişkilendirerek nude renkler kullanılmıştır. Hayvanın hareket kabiliyetini engellemeyen tasarımlar oluşturulmuş ve hayvanın rahat hareket etmesi sağlanmıştır. Tasarım ilkesi olarak denge, renk ve doku göz önünde bulundurulmuştur. Kumaş özellikleri olarak suni deri ve tüvit kumaş tercih edilmiştir.

Görsel 7. Evcil Hayvan Giyimi (Berna KOCABAŞ ALTINTAŞ).

Görsel 8. Evcil Hayvan Giyimi (Berna KOCABAŞ ALTINTAŞ).

Görsel 9. Evcil Hayvan Giyimi (Berna KOCABAŞ ALTINTAŞ).

Görsel 10. Evcil Hayvan (Köpek, Kedi) Yatağı (Berna KOCABAŞ ALTINTAŞ).

Görsel 11. Tasma (Berna KOCABAŞ ALTINTAŞ).

Sonuç

İnsan hayvan ilişkisinin temelleri geçmişten günümüze her dönemde varlığını sürdürmektedir. İnsan, yaşamını doğrudan etkileyen hayvanlarla sürekli etkileşimde bulunarak avcı-toplayıcı dönemlerden günümüze kültürel birikimlerin içerisinde hayvanların her zaman yer almıştır. Değer verdiği hayvanlarına nazar değmesini engellemek için nazarlıklar takmış diğer taraftan sahip olma ve hakimiyetini göstermek için koşum takımları tasma ve yular gibi ürünleri kullanmıştır. Ayrıca bireyler sahipliklerini kanıtlamak için hayvanlarına damga, vurmuşlardır. İnsanın hayvanlara bakışının en önemli göstergesi evcilleştirerek ona daha çok yaklaşması ve benimsemesi olmuştur. Böylece sahibi olduğu hayvanları korumak ve ona verdiği değeri göstermek için bir çok aksesuar ve donatı kullanmışlardır. Bunun sonucunda evcil hayvanların temel ihtiyaçlarını karşılayan insanlar bu ihtiyaçların dışında hayvanlarına farklı aksesuar ve giyim ürünleri de talep etmişlerdir. Bu talep sonucu doğan moda sektöründe yeni bir pazar oluşmuştur. Her geçen gün sektör içerisinde doğan yeni tüketim olguları takip edilmeli ve bu doğrultuda üretime bağlı yeni tasarım ürünleri üretilerek çeşitlendirilmelidir.

Kaynakça

- Akyıldız, Erhan (1987). *Taş Çağı'ndan Osmanlı'ya Anadolu*, (2.Baskı), Milliyet Yayınları.
- Arsıntaş, Yüksel (2016). “Paleolitik ve Mezolitik (EPİ-PALEOLİTİK) Çağ'da Barınma”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 319-344, (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/157394>).
- Atasoy, Fatih; Özbaşer, Fatma Tülin (2014). “Anadolu’da Deve Yetiştiriciliği ve Deve Güreşleri”, *Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 54 (2), 85-90, (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/544491>).
- Begiç, Hacer Nurgül (2022). “Anadolu Nazar İnanç ve Nazarlıklar”. *Hars Akademi*, 5, Aydın Uğurlu ve Geleneksel Sanatlar Özel Sayısı, 170-187, (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2007166>).
- Begiç, Hacer Nurgül; Kocabaş Altıntaş, Berna (2023). “Deve Güreşlerinde Kullanılan Deve Donatıları Üzerine Bir Çalışma”, *Türkiye Cumhuriyeti'nin 100.Yıl Dönümü Münasebetiyle XII. Uluslararası Türk Halkları Geleneksel Spor Oyunları Sempozyumu*, 172-178.
- Begiç, Hacer Nurgül; Öz, Ceren (2020). “Türk Kültüründe Çobanlık ve Çoban Gıyısı–Kepenek, Çoban Kürkü” *Türkoloji*, (102), 105-124, (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2359075>).
- Curic, Magdalene; Mwasiagi Igadwa, Joshat (2015). “Consumer Attitude and Involvement towards Pet Clothes: A comparative study of Chinese and Non-Chinese”. *African Journal of Textile and Apparel Research*, 60-66.
- Çoruhlu, Yaşar (1993). *İslâmiyet'ten Önceki Türk Sanatında Hayvan Mücadele Sahneleri*, İkonografik Araştırmalar: Güner İnal'a Armağan, Bizim Büro Basımevi, Ankara, s. 117-141.
- Çoruhlu, Yaşar (1995). *Kozmolojik, Mitolojik, Astrolojik Dini ve Edebi Tasavvurlara Göre Türk Sanatında Hayvan Sembolizmi: Proto-Türk Devrinden, M.S. 14. Yüzyıla Kadar Efsanevi ve Yırtıcı Hayvanların Sembolizmi Üzerine Bir Deneme*. İstanbul: Seyran Kitapevi.
- Gökkaya, Gizem (2019). Evcil Hayvan Sahibi Olan Bireyler ile Evcil Hayvan Sahibi Olmayan Bireylerin Empatik Eğilim ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans tezi. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hergül, Çağlayan (Mayıs 2011). “Türk Sanatında Deve ve Fil Figürleri”, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, III. Genç Bilim Adamları Sempozyumu, 1-25.
- İncazlı, Seçil Beyece; Özer, Serap; Yıldırım, Yasemin (2016). “Rehabilitasyon Hemşireliğinde Hayvan Destekli Uygulamalar”, *Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 88-93, (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/522109>).
- Kaya, Mehmet Ali (2013). *Türkiye Tarihi ve Uygarlıkları, I: Türkiye'nin Eskiçağ Tarihi ve Uygarlıklar Tarih Öncesi Çağlardan Perslere Kadar*, (3. Baskı), İzmir: İlya İzmir Yayınevi.
- O’Haire, Marguerit (2010). “Companion Animals and Human Health: Benefits, Challenges, and The Road Ahead”, *Journal of Veterinary Behavior*, 5(5), 226–234.
- Özdemir, Muammer (Aralık 2021). “Mağara Resimleri Bize Ne Anlatır? Paleolitik Çağ Mağara Resimleri Bağlamında Tarih Öncesi İnançına İlişkin Bazı Sorgulamalar”, *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 7/4, s. (825-843).
- Özgür, Atilla (2010). “Hayvanlarla Yaşamı Paylaşmak”, *Veteriner Hekim Dergisi*, 81(2), 9-13.
- Plemons, April (2010). *Commodifying Fido: Pets As Status Symbols* Doctoral Dissertation, Texas A & M University.
- Siddiq, Abu; Habib, Ahsan (2017). “Antropolojide Ortaya Çıkan Çok Disiplinli Güçlü Bir Alt Bilim”, *Antropoloji Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 2(1), 22-35.
- Sağmanlıgil, Vedat; Ünal, Necmettin (Ed.) (2013). *Hayvan Davranışları ve Refahı*, (1.Baskı), Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, Ceren (2018). *Sanat Tarihi-1*. İstanbul: Hiperlik Yayınları, Din İşleri Yüksek Kurulu (<https://kurul.diyabet.gov.tr/Cevap-Ara/762/nazardan-nasil-korunulur--nazar-duasi-var-midir->).

Sanal Kaynaklar

- URL.1: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/6905/mod_resource/content/1/Konu%205.pdf (Erişim tarihi: 09.05.2024).
- URL.2: <https://tdk.gov.tr/> (Güncel Türkçe Sözlük) (Erişim tarihi: 09.05.2024).
- URL.3: <https://www.britannica.com/topic/flag-of-Bhutan> (Erişim tarihi: 11.05.2024).

URL.4: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/231947> (Erişim tarihi: 12.05.2024).

Görsel Kaynaklar

Görsel 1: (<https://tr.pinterest.com/pin/345510602677262562/>).

Görsel 2: (<https://www.kopekler.com/gorme-engellilere-rehber>).

Görsel 3: (<https://arkeofili.com/tarih-oncesi-donemden-11-magara-sanati/>).

Görsel 4: (<https://www.britannica.com/topic/flag-of-Bhutan>).

Görsel 5: (<https://www.trthaber.com/haber/spor/aydinda-deve-guresi-festivali-duzenlendi-733317.html>).

Görsel 6: (<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/231947>).